

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Tavoite 1: Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

Tavoite ja toimenpiteet ovat hyvätahtoisia ja sinällään kannatettavia. Kuitenkin tulisi miettiä, säilytetäänkö oppilaitoksille liian paljon sen kaltaisia tehtäviä ja odotuksia, joiden hoitamiseen jokin toinen yhteiskunnallinen taho olisi luontevampi. Nuoren vapaa-ajan toimijuuden ja aktiivisuuden edistämiseksi olisi todennäköisesti myönteisiä vaikutuksia myös kouluviihtyvyyteen ja opiskelumotivaatioon. On ymmärrettävä, että usea koulun ulkopuolinen olosuhde näyttäytyy kouluympäristössä, mutta koulu ei voi tähän olosuhteeseen vaikuttaa. Eräät viimeaikaiset oppimisympäristöratkaisut ovat päivävästaisestä pyrkimyksestä poiketen lisänneet esim. rauhattomuutta ja työrauhaongelmia. Jos ohjelmassa käsitellään viihtymistä koulussa ja oppilaitoksessa, tulisi koko koulutusjärjestelmää tarkastella samassa yhteydessä.

Tavoite 2: Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä

Tavoite on kunnianhimoinen. Mikäli tavoitteeseen halutaan päästä tulisi kiinnittää huomiota paitsi taloudellisiin ja sosiaalisiin niin myös maantieteellisiin olosuhteisiin. Harrastuksiin pääsyä myös harvaanasutuilla alueilla tulisi edistää, sillä harrastusmahdollisuudet tahtovat keskittyvät taajamiin. Yhteiskunnallista tukea edullisia harrastuksia ylläpitäville tahoille, kuten seuroille ja yhdistyksille tulisi lisätä. Tulisi myös muistaa, että harrastamisen tulee säilyä oikeutena eikä siitä tule tehdä velvollisuutta.

Tavoite 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

”Vahvistetaan valtakunnallisella ohjauksella nuorille suunnattuja työllisyys-, nuoriso-, koulutus-, sosiaali- ja terveystalouksia siten, että ne toimivat oikea-aikaisesti, monialaisesti ja yhteen

sovitettuina” Pitäisikö miettiä miksi näin ei ole jo nyt. Teema on ollut esillä ainakin kahdeksankymmentäluvulta lähtien.

Etsivällä nuorisotyöllä ja työpajatoiminnalla on saatu hyviä tuloksia. Tulisi kuitenkin huolehtia siitä että nämä toimintamuodot eivät eriydy yleisestä nuorisotyöstä omaksi työvoima- tai koulutuspoliittiseksi saarekkeekseen, vaan ne muodostavat muun nuorisotyön kanssa toimivan kokonaisuuden. Työelämän vastaanottokyvykkyyden lisääminen on mielenkiintoinen ajatus, mitä sitten tarkoitaneekaan, jota kannattaisi tarkastella yhdessä nuorten työelämätaitojen parantamisen kanssa.

Huomautuksena, että korin tekstin ensimmäistä kappaletta tarkastellessa tulee mieleen dystooppinen kuva nuoresta järjestelmän liukuhihnalle joutuneena prosessin kohteena. Toki polku voi kulkea myös sisällöllisesti rikkaiden ympäristöjen halki.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Tavoite 4: Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin

Kun huomioidaan mielenterveyspalveluista vastaavien hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne, kuulostaa tavoite epärealistiselta. Mielenterveysongelmien juurisyiden selvittäminen on oikeansuuntainen näkemys, mutta huomio tulisi kiinnittää niiden poistamiseen ei niinkään niiden aiheuttamien seurausten lievittämiseen.

Tavoite 5: Mielekäs vapaa-ajan toiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia

Nuorisotyön rakenteita kunnissa tulisi vahvistaa. Kunnissa tulee olla nuorisolautakuntien kaltaisia toimijoita, jotka huolehtivat nuorten elinolojen parantamisesta ja joilla on suorat luontevat kytkennät poliittiseen kunnalliseen päätöksentekoon ja toisaalta nuorten elinoloihin. Nykyisin yleiset ammattilautakunnat eivät tähän kykene. Tulisi myös kiinnittää huomiota nuorten parissa työskentelevien kykyihin, mahdollisuuksiin ja sitoutumiseen toimia nuorten edun mukaisesti.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoite 6: Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat

Ohjelma käsittelee nuorten osallistumista valtionhallinnossa, joka kuitenkin on varsin kaukana nuorten jokapäiväisestä elämästä.

Kunnallishallinto on tiivistynyt siinä määrin, että nuorille on entistä vähemmän tarjolla konkreettisia vaikuttamisen ja päätöksenteon kanavia. Kuntalaissa säädetyt nuorisovaltuustot eivät käytännössä kykene todelliseen vaikuttamiseen. Nuorisolain mukainen muiden vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen on jäänyt paljolti kuolleeksi kirjaimeksi.

Tavoite 7: Nuorten turvallisuuden tunne ja turvallisuus vahvistuvat

Verkkoalustoilla tapahtuvan rikollisen toiminnan torjumiseen tulisi olla käytössä tehokkaampia keinoja. Esitetyt toimenpiteet ovat hyviä, mutta niitä ei kuvata konkreettisesti.

Tavoite 8: Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan

Kohdassa kosketellaan eräiden instituutioiden (koulu, kulttuuripalvelut, museot, harrastuspiirit) vahvistamista, mutta nuoren elinpiiri, käytännölliset edellytykset (varallisuus, asuinpaikka, etninen tausta), jotka vahvasti määrittävät yhdenvertaisuutta, sivuutetaan. Toisaalta nuorten sosiaalisen median toimintalogiikan ymmärtämisen vahvistaminen herättää kysymyksen, kuka tähän vahvistamiseen loppujen lopuksi kykenee. Sosiaalinen media ei muodosta yhtä loogista kokonaisuutta, vaan sen sisällöt voivat olla hyvin sattumanvaraisia.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Käsite perusnuorisotyö on käsitteenä tarpeeton.

Kunnallisen nuorisotyön vahvistamisessa tulisi kiinnittää huomiota kunnallisen nuorisotyön rakenteisiin ja johtamiseen. Nykyisessä tilanteessa nuorisotyö on usein sijoitettu hallinnollisiin rakenteisiin, joita dominoivat opetustoimi ja varhaiskasvatus. Näissä tilanteissa nuorisotyö on joutunut tinkimään resurseistaan, toiminnoistaan ja jopa toiminnallisesta eetoksestaan. Nuorisotyötä on laajasti alettu nimittää nuorisopalveluiksi, jolloin se on menettänyt suuren osan toimijuudestaan ja vaikuttamistehtävästään. Kunnissa nuorisotyöstä vastaa usein viranhaltija, jolla ei ole nuorisotyön koulutusta, pätevyyttä tai kiinnostusta. Suositukset eivät ole riittävä väline tilanteen korjaamiseksi. Kunnallisen nuorisotyön rakenteista, johtamisesta ja työntekijöiden pätevyysvaatimuksista tulisi säätää laissa. Huomiota tulisi jollain tavoin kiinnittää myös nuorisotyössä toimivien motivaatioon ja alan vaatimukseen sitoutumiseen. Nuorisualan ammatillisessa koulutuksessa tulisi vahvistaa alalle valmistuvien ymmärrystä nuorisopoliittisista kysymyksistä, ja valmiuksia toimia kunnallishallinnollisessa ympäristössä. Kunnallisen nuorisotyön valtionrahoitusta tulisi lisätä myös muilla kuin etsivän työn ja työpajatoiminnan sektoreilla.

Painopisteet nuorisolan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osaamiskeskusapparaatti on periaatteessa tervetullut instrumentti valtakunnallisen nuorisotyön kentälle. Ei yksityiskohtaista lausuttavaa painopisteistä.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisolan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Teemat ovat tärkeitä, mutta tulisi huolehtia siitä, että nuorisotyön omaleimaisuus ja toimintavapaus / -vastuu säilyvät ja elpyvät. Vaikka useat ajankohtaiset teemat esim. ilmastonmuutos, rasismi jne. ovat erittäin tärkeitä ei nuorisotyötä tulisi valjastaa minkään erillisen teeman palvelijaksi.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Hyvä, että valtionhallinnossa mietitään asiaa säännöllisesti. Ohjelman kielen passiivirakenne (vahvistetaan, edistetään, sovitetaan, kehitetään), jättää epäselväksi kuka tekee ja milloin ja mikä on asiantila joka tuolloin on saavutettu. Tulisi päästä tilanteeseen, jossa ohjelma koostuu konkreettisista asiantiloista, jotka toteutuvat selkeässä aikataulussa. Hallitusohjelmien seuraaminen on ymmärrettävää, mutta sikäli ongelmallista, että hallitusohjelmat vaihtuvat viimeistään neljän vuoden välein, mikä on lyhyt aika vaikuttavien nuorisopoliittisten linjausten toteuttamiselle.

Ohjelmassa mainitaan hyvinvointi monessa yhteydessä. Tämä herättää kysymyksen onko hyvinvoinnin kaltainen subjektiivinen tuntemus mahdollista tai edes aiheellista tuotteistaa jonkin ohjelman puitteissa toteutettavaksi ja ottaa haltuun vai tulisiko hyvinvoinnin antaa ilmetä niin kuin se jokaiselle ihmiselle luonnostaan ilmenee. Hyvinvoinnista onkin ehkä tullut yleispätevä ohjelmatekninen käsite, jolla voidaan perustella ja edistää kulloinkin agendalla olevaa pyrkimystä.

Pietarinen Ari

Raahen kaupunki - osallisuus ja kansalaistoiminta, lähidemokratia